

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Lausunto

1 (2)

31.10.2023

Dnro V/34530/2023

Sosiaali- ja terveysministeriö
VN/28097/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön asetusluonnoksen kuulemiskierros, sähköpostiviestinne 17.10.2023

Valviran lausunto tahdonvastaiseen lääkitykseen liittyvästä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on 17.10.2023 lähettämässään sähköpostiviestissä varannut tilaisuuden esittää huomioita luonnoksesta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi mielenterveyslain mukaista tahdosta riippumatonta hoitoa koskevien lomakkeiden kaavoista ja potilaan itsemääräämisoikeuden rajoittamisen valvonnasta annetun sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (1582/2015) muuttamisesta. Asetus sisältää ajankohtaisesti muun muassa lomakkeiden kaavat mielenterveyslaissa tarkoitetuille lausunnoille, päätöksille ja ilmoituksille. Asetukseen on tarkoitettu lisätä päätöslomake psyykkisen sairauden lääkehoidosta ja asetuksen muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan yhtä aikaa lakimuutosten kanssa 1.1.2024.

Ehdotetut asetusmuutokset liittyvät hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi mielenterveyslain ja hallinto-oikeuslain 7 §:n muuttamisesta (HE 14/2023 vp, ns. IMO 1). Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on antanut hallituksen esityksen eri valmisteluvaiheissa lausuntoja ja ollut kuultavana sosiaali- ja terveysvaliokunnassa syyskuussa 2023 hallituksen esitykseen liittyen. Valvira on antanut 20.9.2023 valiokunnalle kirjallisen asiantuntijalausuntonsa (V/31739/2023).

Valvira toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Hallituksen esityksessä tahdonvastaista lääkitystä koskeva hallintopäätös on rinnastettu tahdosta riippumatta annettavasta hoidosta annettuun päätökseen. Esityksessä on todettu, että tahdosta riippumatta annettavasta hoidosta annettu hallintopäätös annetaan hoitoon määräämisestä, ei hoidon sisällöstä (HE 14/2023 vp, s. 25). Esityksessä on todettu, että tahdosta riippumattoon hoitoon otetun potilaan psyykkisen sairauden hoitoa koskevan mielenterveyslain 22 b §:n esitöiden mukaan käsitteellä ”psyykinen sairaus” tarkoitetaan aikuisten ja alaikäisten potilaiden hoitoon määräämisen edellytyksenä olevia sairautentiloja (HE 14/2023 vp, s. 8). Nyt puheena olevassa sosiaali- ja terveysministeriön asetukseen lisättäväksi ehdotettavassa päätöksen kaavan luonnoksessa on todettu, että päätöksellä määrätään potilaan psyykkisen sairauden hoitoon käytettäväksi lääkehoitoa, minkä lisäksi kaavassa on viittaus mielenterveyslain 22 b §:ään.

Viitaten hallituksen esityksen kuulemisvaiheessa antamaansa lausuntoon Valvira katsoo, että hallintopäätöksestä tulisi käydä ilmi, minkä oireen tai

Valvira

Sosiaali- ja terveysalan
lupa- ja valvontavirasto

Lausunto

2 (2)

Dnro V/34530/2023

31.10.2023

sairauden tilan lääkehoitoa se koskee. On tavallista, että potilaalla on psykiatrista lääkehoitoa myös muuhun oireeseen tai sairauteen, kuin siihen, minkä perusteella hänet on määrätty tahdosta riippumattomaan hoitoon. Vaikka psyykkisen sairauden käsite olisi hoitavalle taholle yksiselitteinen, Valvira katsoo, että hallintopäätöksen kaavaa valmisteltaessa on huomioitava myös se, kuinka potilas ymmärtää häntä koskevan hallintopäätöksen sisällön. Jos hallintopäätöksessä yksilöitäisiin se psyykkinen sairaudentila, jonka hoitoa hallintopäätös koskee, potilaalla olisi mahdollisuus käyttää oikeussuojakeinojaan tehokkaammin tietäessään mistä nimenomaisesta hänen hoitonsa osasta päätöksessä on kyse. Myös lääkehoidon toteuttamisen oikeasuhtaisuuden ja sujumisen kannalta Valvira katsoo tärkeäksi sen, että sekä potilas että lääkehoitoa toteuttava taho tietävät, minkä nimenomaisen sairauden hoitamista päätös koskee.

Valvira katsoo, että nyt puheena olevassa asetukseen lisättäväksi ehdotetussa päätöksen kaavassa olisi mahdollista yksilöidä se sairaudentila, jonka lääkehoitoa päätös koskee. Vastaavalla tavalla mielenterveyslain mukaisen tahdosta riippumattoman hoidon aikana tehtävistä rajoituksista, kuten omaisuuden haltuun otosta ja yhteydenpidon rajoittamisesta tehtävien hallintopäätösten kaavoissa, on yksilöintivaatimukset päätöksen kohteena olevasta omaisuudesta tai yhteydenpitomuodosta. Myös tahdonvastaisessa lääkehoidossa on Valviran näkemyksen mukaan kyse tahdosta riippumattoman hoidon aikana tehtävästä rajoituksesta.

Lisäksi Valvira katsoo, että päätöksen kaavalla voitaisiin ohjata päätöksen tekoa esimerkiksi siten, että päätökseen vaadittaisiin erityisiä perusteluita, jos päätöksen perusteella annettaisiin pitkävaikutteisia injektio-lääkkeitä tai lääkkeitä, joiden turvallinen käyttö edellyttää verikokeita. Kun kyse on pitkäaikaisista injektioista, joiden vaikutuksen on mahdollista ulottua tahdosta riippumattoman hoitojakson jälkeiselle ajalle tai sellaisista lääkkeistä, joiden turvallinen käyttö edellyttää verikokeita, lääkehoidon määräämistä koskevasta hallintopäätöksestä johtuvat oikeusvaikutukset voivat olla tavanomaista laajemmat. Tällaisissa tilanteissa hallintopäätöksen tarkemmat perustelut vahvistaisivat potilaan oikeusturvaa sekä hänen mahdollisuuksiaan ymmärtää muutoksenhakutilanteessa häntä koskevan hallintopäätöksen todelliset vaikutukset.

Ratkaisija: Henriksson Markus

Virka-asema: Ylijohtaja

Esittelijät:

Erola Milla, Lakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu

asiankäsittelyjärjestelmässä.

Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.